

Dreng på Jenle i sommeren 1946.

Sidste sommer besøgte Estrid og jeg Jenle for at tilrettelægge en rund fødselsdag i maj 2013. Her traf vi formanden for Aakjærselskabet Henning Linderoth, som meget gerne ville have mig til evt. at finde gamle billeder og fortælle om tiden på Jenle i 1946, da jeg som dreng tjente her.

Meget tidligt i mit liv blev jeg bevidst om Jenle, og det skyldtes selvfølgelig mine forældre. Allerede som 5 årig husker jeg Jeppe Aakjærs studerekammer med et stort bord med mange ting, som jeg ikke måtte røre, fordi det skulle blive liggende, som det lå dengang, den mand døde. At jeg allerede som 5 årig var på rundvisning på Jenle var af praktiske grunde. Mine forældre var førstelærerpår ved Breum Skole, og Jenle hørte til skoledistriktet. Min far Knud Frederiksen havde i sommeren 1938 inviteret Salling Lærerkreds til møde i Breum Skole og efterfølgende besøg og rundvisning på Jenle. Min mor tog sig af min mindre bror og bespisningsprogrammet på skolen, så hun sendte min ældre bror og mig med på udflugten sammen med en lærerinde. Fra Jenleturen, den dag, har jeg fundet et gammelt billede, og til min overraskelse står jeg i lyst matrostøj i første række og lyser op i den tids mørke påklædning. Min far står til højre i døråbningen og måske Nanna Aakjær til venstre.

Som barn kendte jeg mest til Jenle fordi, det var her vi cyklede ned for at bade på de varme sommerdage. Der var en grusvej oppe fra Skive-Fur vejen ned mod Jenle, og ved indkørslen til Jenle drejede en mark- og jordvej til venstre uden om en lille dam med siv og rørhøns. Derefter stod der en stor rød hornmine med en lille klap, der kunne løftes, så der kunne puttes penge i. Der var skrevet en tekst, som fortalte, at pengene var til enker efter sømænd. Vi cyklede altid helt ned til hegnet ved resterne af Jeppe og Nannas udsigtstårn, hvor der også stod nogle kirsebærtræer. Herfra gik vi ned mellem træerne på skråningen til engen og stranden. Der var altid en dejlig krydret duft fra den fugtige og frodige eng med dens utal af blomster, der blandede sig med duften fra kreaturerne, som altid gik her.

Som barn i en lærerfamilie på landet boede vi i en fløj af skolebygningen, og som sådan var vi ikke så private som andre, for beboere i skoledistriktet kom ofte, også til kaffebord og sang om aftenen. Da stod min far i døråbningen mellem de to stuer og sang for. Sangene var en blanding af danske sange, men jeg tror altid, der var en af Jeppe Aakjærs sange med, for far var meget bevidst om værdien af Jeppe Aakjærs sange, han var jo vores lokale digter. Hans sange havde også en fremtrædende plads blandt de sange, næsten hver undervisningstime i skolen startede med dengang.

Fra mit hjem var der udsigt ned mod skovene og fjorden ved Jenle. Og da vi var tre drenge i hjemmet, strejfede vi tit, som andre drenge, rundt i naturen efter skoletid. For os var det naturligt at stikke tværs over markerne ned til "vores skov", hvor vi byggede hytter, og over åen, der løb ud i fjorden ved Jenle, byggede vi simple broer, og om efteråret samlede vi hasselnødder i krattet ved Jenle.

Jenles verden blev imidlertid for alvor en del af min verden i efteråret 1945, for på den tid af året var der kartoffelferie, som nu hedder efterårsferie. Det var almindeligt, at børn på landet dengang tjente lidt ved at samle kartofler op på gårdene. Nanna Aakjær havde dengang en ung forpagterfamilie, Anna og Peter Goul, og de havde en stor mark med kartofler ned mod fjorden, og de tilbød 5 kr. pr.dag. I det mest utrolige efterårsvejr med sol og duft af muld og kartofler arbejdede jeg så på Jenle i de to dage, der var arbejde. Kartoffeloptageren blev kørt af Goul og den blev trukket af to heste, for det var før traktorer var almindelige her i landet. Peter Goul forstod at skabe stemning, og om aftenen samledes vi kartoffelbørn i Anna Gouls lille køkken for at få noget at spise, før vi skulle cykle hjem.

Det var dengang almindeligt, at børn på landet kun gik i skole hveranden dag om sommeren, hvis de gik i 6. og 7.klasse, for dengang var det en selvfølge, at børn skulle hjælpe derhjemme, hvis man havde landbrug, og det havde mange. Tilmed gik de mere i skole om vinteren. Da skoleåret dengang startede 1. april, skulle jeg op i 6.klasse den 1.april 1946, og allerede d. 22. maj ville jeg blive 13 år. Fra 1.maj, der var skiftedag på landet, kunne jeg nu tjene på en gård i sommerhalvåret. Mit kendskab til stemningen på Jenle og den unge familie Anna og Peter Goul gjorde, at det var der jeg ville hen. Heldigvis ville de gerne have mig, så jeg flyttede ind på Jenle og tjente her fra 1. maj til 1.nov.1946.

Billedet er taget fra dobbeltporten ind til hestestalden. Til venstre ser vi forinden i gavlen dobbeltvinduet ind til karlekammeret, hvor jeg flyttede ind, og hvor familien Goul har natafdeling og tjenestepigens værelse ovenpå. Bag det store træ i plænen ser vi Nanna Aakjærs bolig, hvor Esben Aakjær og tjenestepigen også bor. Der var en hyggelig stemning henne i krogen med køkkenvinduer og bagudgange, hvor der var travlhed, og man tit løb til hinanden. I baggrunden kunne man høre hønsene fra hønseset nede bag muren til frugtplantagen, og i skyggen under det store træ, der

havde en sekskantet træbænk bygget op uden om stammen, lå ofte Nanna Aakjærs gamle skotske hyrdehund og Gouls ruhårede tyske jagthund på varme sommerdage. Det var ægte bondegårdsidyl, og det var mit indtryk, at de to familier, Aakjær og Goul, havde det godt sammen og hjalp hinanden. Det prøvede jeg også at leve op til, da jeg en dag var på vej ind for at spise. Nanna Aakjærs københavnske tjenestepige, der altid havde et tørklæde om hovedet, fordi hun var blevet klippet skaldet, da krigen stoppede, kaldte på min hjælp, da hun med en kniv prøvede at skære hovedet af en dueunge. Det var ikke sjovt, men jeg hjalp hende. Arbejdsdagene gik godt, og turisterne generede kun lidt, når jeg skulle drive køerne ind fra marken. Da spærrede jeg indkørslen til Jenle med en hegnstråd, der var markeret med en tom sæk. Her måtte turisterne ikke holde for længe. Tit parkerede de deres biler på arealet foran stalden, hvor jeg skulle drive køerne ind, og der var køer, der ikke brød sig om biler, og de mere vilde køer måtte helst ikke lave buler i bilerne. Inde i stalden fandt køerne selv deres båse, og så skulle de have bindsel på. På grund af manglende højde måtte jeg have armen helt rundt om halsen på hver ko, for at få bindslet på, og samtidig passe på koens hovedbevægelse og horn. Jeg lærte at holde af de store dyr, selvom jeg foretrak kalvene. De skulle have mælk nede på marken. Goul krævede, at to spande med mælk skulle være fyldte, når jeg gik ned i marken, og det var tungt for mig. Jeg muggede også ud ved alle dyr og strøede båsene bagefter. Møgbøren skulle også fyldes helt, så det kunne være svært at holde balance, når jeg trillede ud ad møddingsbrættet på møddingen, og den var ubehagelig at træde ud i. Al fodring styrede Goul, men jeg hjalp både med det og malkningen, og jeg fik efterhånden mere erfaring og ansvar. Sidst på sommeren, mens alle var bortrejst på grund af ferie, også Aakjærs, var jeg alene sammen med Gouls, som meget gerne ville til en fest på Fyn. Med et prøvende blik spurgte Goul, om jeg troede, jeg kunne passe det hele til næste dag. Jeg var betænkelig, fordi der ikke var nogen hjælp i nærheden, hvis noget gik galt. Særligt de store og ret vilde heste, der hver aften skulle slippes løs nede på engen, var jeg altid betænkelig ved. De skulle løsnes i stalden med et roligt, men sikkert greb, ellers kunne jeg let få fingrene klemt i lænken, da hestene altid hurtigt stejlede bagud i båsene, og lænken ville sprænges. Det var før sket for mig. Og nede ved engen, var de altid meget utålmodige for at komme ind og springe rundt. Jeg skulle da med den ene hånd åbne det meget stramme led og holde hestene i ro med den anden, indtil der var åbent. Men alt gik, selvom jeg var meget spændt. Grisene overlevede, og køerne blev malket, og jeg klarede det.

Dengang var arbejdsugen 6 dage. Karlen og jeg skiftedes til at have fri om søndagen. Karlen tog sig mest af hestene og meget af markarbejdet. Sommerferien var kun én uge, og jeg husker en varm sommerdag, hvor nogle af mine kammerater på en varm sommerdag cyklede ned for at bade, mens jeg gik og hakkede i roerne. Da havde jeg lidt ondt af mig selv, men jeg havde jo selv valgt, og så var den ikke længere.

Hos Nanna og Esben Aakjær var der en del sommergæster i 1946. Esbens fætter Øvli Aakjær blev der længe, da han i flere uger plantede træer nede på vestsiden af Nordskoven. Ham fik jeg for øvrigt som en hyggelig kollega i 1957, da jeg som lærer blev ansat på Engdalsskolen i Brabrand .

Mange af sommerens gæster boede i flere dage hos Nanna og Esben Aakjær, og jeg var sikker på, at det var gamle bekendte eller familie, der kom hver sommer. De færdedes hjemmевante rundt på stierne og i krattet og nød naturen, og de blev kaldt til måltiderne med malmklokken. Det var tit lidt højtidelige mennesker, måske kunstnere eller "fine københavnere", vurderede jeg, men de var meget venlige, når jeg mødte dem. Oftest kom selvfølgelig Solveig Aakjær og familie fra Faaborg.

Nanna Aakjær må have haft travlt sammen med sin tjenestepige, når der var gæster, for så så man ikke noget til hende. Ellers gik hun sine små ture, og kom med venlige bemærkninger, når vi mødtes. Hun var en meget hyggelig ældre dame, syntes jeg, som til dagligt mest færdedes i sit eget hus og sin egen have. Den blev passet af en lige så hyggelig ældre mand, der kom hver dag. Han mindede mig meget om min morfar, og han behandlede mig, som om det var tilfældet. Der var altid nok for ham at lave, for der var frugthaven, mange lange hække, masser af blomster, store græsplæner, og bierne passede han også.

Esben Aakjær var kommet hjem efter 7 år i landflygtighed, hvoraf de sidste år var krigsårene ved Royal Airforce i England. Det var tydeligt for mig, at han gik og nød naturen, men også gik og tænkte, for hans varme smil kom pludselige, når jeg traf ham, men ofte kom der også en lun bemærkning, for Esben havde megen humor. I dag ved jeg, at Esben Aakjær den sommer var ved at færdiggøre bogen "Bag blå Horisonter", der udkom i 1947. Derfor var hans tanker måske optaget af dette projekt. Foruden krævede det også meget arbejde at tilrettelægge de mange filmaftener og foredrag, som Esben holdt rundt om i landet om sin jordomrejse i 1938-39 og om sin deltagelse i Anden Verdenskrig.

Esben byggede også en bådebro nede ved stranden og købte en skøn lille sejlbåd i mahognitræ, og i den nød han nogle ture ude på fjorden. Men jeg tror, at han havde større fornøjelse af at bygge "Esbens Hule" i haven lidt syd for stuehuset. Det var en meget stor havepejs, som han murede op i havens vildnis, så buskene kunne danne tag og vægge, der lukkede af for vinden og aftenduggen. Meget af det Esben gjorde, bl.a. de mange ture han gik, var sikkert også drevet af ønsket om at genvinde sit helbred, som havde lidt skade under krigen. Der blev også sagt noget om, at Esben vist havde hjerteastma, husker jeg.

Den 12. juli 1946 var vi alle inviteret til Esbens fødselsdag i Møllen . Det var en solrig sommerdag, og jeg husker, at vi stoppede arbejdet i marken og samledes foran hoveddøren, og sammen med Nanna og Esben gik vi ned til Møllen. Der var et bed af blomstrende lavendel fyldt med summende bier rundt om Møllen, og lavendelduften blev blandet med den særlige duft af solopvarmet træ, der var indenfor i Møllen. Her blev Esbens 35 års fødselsdag så fejret med chokolade og kage, og vi havde alle en festlig eftermiddag. Jeg husker, at min gave til Esben var en stor cigar med mavebælte. (Esben var ryger, men mit valg af gave var rigtig dårligt, synes jeg i dag)

Mens jeg var på Jenle, var det den unge forpagterfamilie Goul, jeg boede hos og arbejdede for. De var begge i trediveerne, altså jævnaldrende med Esben. Anna Goul var en meget sød, livlig og snaksom kone, der sammen med tjenestepigen holdt hus og lavede mad. De deltog også begge i arbejdet i marken, når roerne skulle tyndes/hakkes, og når det var høsttid. De hyggede sig også tit hjemme om aftenen med håndarbejde, og de malede smukke blomster og mønstre på gamle serveringsbakker af træ, ligesom Agnes i "Matador".

Peter Goul var en hurtigt arbejdende og fysisk stærk landmand, der var meget forskellig fra de almindelige landmænd, jeg kendte til. På en rigtig god måde forstod han at stille krav og sætte mig i arbejde. Han havde altid en lun bemærkning, et smil eller et venligt nævestød klar, når jeg gik forbi ham, så han lærte mig at arbejde, også med det, der ikke altid var sjovt.

Både Anna og Peter var meget festlige og livlige, og de havde festlige venner, som de mødtes med. Jeg var aldrig vidne til festerne, men ville gerne tro rygterne, og her er et af de bedre. Der blev spist, drukket, danset og diskuteret, og en aften var det således endt med, at en af gæsterne ville købe en lille kalv. Den blev selvfølgelig trukket ind i stuen, så køberen kunne se den, der var jo ikke ordentlig lys ude i stalden. Det bidrog selvfølgelig også til festen, men også til nogle folks forargelse.

Da det blev 1. nov. flyttede jeg hjem efter et dejligt og lærerigt halvår. Til tider havde det været hårdt, men i dag synes jeg, at solen skinnede næsten hver dag. Værst var arbejdet med at tærsk ærtehalv, hvor jeg i kvælende varme stod på vognlæsset og skulle forke ærterne ned til Goul, der lagde halmen i tærskemaskinen. Ærtehalv var altid meget snavset, og det hang frygteligt sammen, og det støvede så meget, at lungerne følte så fulde af støv, at det var svært at trække vejret bagefter.

Selvfølgelig var alle på Jenle blevet mine venner, og jeg fortsatte med at besøge dem. Med mit kendskab til den festlige Peter Goul, var det også en selvfølge, at vi tre drenge gik ned til Jenle nytårsaften for at skyde nytåret ind. Det blev indledningen til en tradition, som varede i 5 år. Peter Goul fór rundt i mørket for at fange os, når vi skød nytårsskyts af, og det lykkedes ham altid til sidst. Nogle år bandt vi dørene, så han måtte ud ad et vindue, og skytset blev kraftigere år for år. Det var virkelig alle drenges drøm om en nytårsaften. Sidste nytårsaften var 1950/51, derefter flyttede vi fra Breum, fordi min far døde.

Helge Frederiksen

Nanna og Esben Aakjær var med til min konfirmation i 1947, og de gav mig bogen *Rugens Sange*.

Helge Fæderbæren!
Til lykke til konfirmationen
Nanna Aakjær
Jenle d. 19/4 1947

RUGENS SANGE

I 1949 fik min tre år yngre bror Folmer også lyst til en sommer på Jenle. Det blev også til en stor oplevelse for ham, og Esben og Folmer blev så gode venner, at Esben tog Folmer med som medhjælper til nogle fordrags- og filmaftener. Her sad Folmer så ved siden af Esben og passede filmfremviseren. Esben præsenterede så Folmer som "Min operatør".

Efter min sommer på Jenle i 1946, tog jeg fra 1947 til 1950 på Roslev Realskole. Derefter var jeg sommeren 1950 karl på gården Katrinelund på Mors. Da jeg kom hjem derfra d. 1. nov., manglede Goul en karl, og jeg kom så tilbage på Jenle i to mdr. Herefter blev jeg lærervikar, indtil jeg i 1951 først var på Krabbesholm Højskole og i 1952 startede på Skive Seminarium.

På næste side er der kopi af det brev, som Nanna Aakjær sendte til min mor, dengang far døde i 1951.

Jule d. 5/12 - 51

Kære fri Frederiksen!

Jeg kan den dybe, alle muligheder med Dem i den sang der har ramt Dem, for selv om Dem stand i år, vis kan vedt meget i denne, og at den sidste var den eneste bager, og det vil være tungt at minke sin betydning, bedste men. Jeg synes ikke det er sandt, som det hedder, at i den løg eller når - nej, det er som min mand blev i et dyb -- for det at ha' mistet sin kjæresten, det betyder et det længste kiver i løv.

Op på på Dem spiser enhver jeg med den alpine deltagelse i sangen, det er uskyldigt, selv i en ung alder at minke en god og høflet vejleder. De må vilde dem så meget - ikke mindst Falen og helge som jeg kendt så godt herfra, og jeg håber, at de vil og de vil aflægge basty der på jule.

Med de bedste hilsener og jeg

Dem hengiven

Nanna Aakjær

Brevet fra Nanna Aakjær til min mor i 1951.

Jenle, d. 5/12 - 51

Kære fru Frederiksen!

Jeg har den dybeste medfølelse med Dem i den sorg der har ramt Dem, for selv om Deres mand i årevis har været meget lidende, og døden således var den eneste befrier, er det uhyre tungt at miste sin kæreste, bedste ven.

Jeg synes ikke det er sandt, som det hedder, at tiden læger alle sår – nej, det er som min mand skrev i et digt -- for det at ha' mistet sin kjæreste Ven, det løvter et det længst Lyw i law.

Også på Deres sønner tænker jeg med den største deltagelse i sorgen, det er usigelig svært i en ung alder at miste en god og trofast vejleder. De må hilse dem så meget - ikke mindst Folmer og Helge som jeg kender så godt herfra, og jeg håber, at de nu og da vil aflægge besøg her på Jenle.

Med de hjerteligste hilsner er jeg

Deres hengivne

Nanna Aakjær